

DEMOKRASİNİN TEMEL İLKELERİ

"Demokrasi" kavramının sözlük anlamı:

Demos: Halk
Kratos: erk, iktidar, egemenlik

Halk egemenliği, Halk iktidarı

Günümüzde halkın iktidarı, halk egemenliği, millet egemenliği gibi anlamlara gelmektedir. Demokrasilerde yönetim, vatandaşlar tarafından belirlenir. Fakat bu, vatandaşların mutlak egemenliğe veya devlet karşısında mutlak güce sahip oldukları anlamına gelmez. Vatandaşların neyin suç, neyin suç olmadığını belirleyen ve devletin koruması altında olan kanunlara uymak zorundadır.

Dolayısıyla Demokrasi halk egemenliğine dayalı yönetim demektir.

Demokrasilerde devletin sahip olduğu bu sınırsız gücü kötüye kullanmasını önleyen iki ana ilke vardır:

1. Devlet iktidarının fonksiyonlarını farklı organlar eliyle yürütülmesini sağlayan güçler ayrılığı ilkesi
2. Temel hak ve özgürlüklerin yasalarla güvence altına alınması

DEMOKRASİNİN TEMEL İLKELERİ

Demokrasi, çok eski bir tarihe sahiptir ancak 20. yüzyıla kadar tam bir uygulama alanına sahip olmamıştır. Günümüzün en yaygın devlet ve toplum düzeni olmakla birlikte, gelişmiş ülkelerden gelişmekte olan ülkelere en çok aktarılan kültür ve siyaset unsuru demokrasi ilkeleri olmuştur. Bunlar:

- Toplumun sivil hale gelmesi
 - Seçimler; siyasal iktidarın seçimle belirlenmesi
 - Siyasi partiler, iktidardaki siyasi partinin çoğulculuğa dayalı olması
 - Laik uygulama, devlet ve yönetimin din, inanç, fikir ve düşünceler karşısında tarafsızlığı
 - Hukukun üstünlüğü
 - İnsan haklarına dayalı olması
 - Güçler ayrılığı, devlet gücünün farklı organlara bölünmesi
- Demokrasilerde hukuk kuralları; vatandaşlar neyin suç neyin suç olmadığını bilmesi için hukuk kurallarının olması zorunluluğu vardır.
- Devlet organları; -**yasama**
-**yürütme**
-**yargı**
güçler ayrılığından oluşmalıdır.
- Neden devlet organları farklı organlardan oluşması demokrasinin olmazsa olmazlarındadır diye bir soru aklımıza geldiğinde:
-İnsan ve vatandaş haklarını güvence altına alması
-İktidar gücünün tek elde toplanmasının yol açacağı olumsuzluklar ve zorbacı yöneticilerin iktidarı ele geçirme korkusu.

Demokrasilerde Seçim:

Demokrasilerde seçim; **genel ve eşit oy hakkına** dayanır.

Genel ve eşit oy hakkı; cinsiyet, bölge ve sosyoekonomik düzeyi ayrımlı olmaksızın herkesin seçimlerde eşit oy kullanabilmesi anlamına gelir.

Demokrasilerde Siyasi Partiler:

Demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez bir unsuru olan siyasi partiler, iktidara ortak olmak veya iktidara tek başına sahip olmak isteyenlerden benzer görüşleri savunanların resmi bir birlik altında bir araya gelmeleriyle oluşur. Böylece vatandaşlar görüşlerini siyasi partilerde temsil edilmiş olur.

İktidar seçimi, çoğu zaman bir siyasi partinin iş başına getirilmesidir. Parti yöneticileri değişse de partinin temsil ettiği temel düşünce değişmez.

Demokrasilerde Modern Toplum:

Demokrasinin uygulandığı yerlerde modern toplumlar, genellikle farklı etnik, dilsel ve kültürel gruplar içerir. Farklı hayat tarzına sahip her bir grup örgütlenebilir, kendi hak, özgürlük ve çıkarlarını savunabilir; ekonomi, siyaset ve toplumu etkilemek için yasalar çerçevesinde faaliyet gösterebilir.

Devletin Ana İşlevleri:

Devletin üç ana işlevi: -**yasama**
-**yürütme**
-**yargılama**

Bunlar devletin güç kullanma organlarıdır.

Demokratik anayasalarda iç içe geçmiş güçler ayrılığı ilkesi ise insan ve vatandaşlık haklarını güvence altına almaya, iktidar gücünün tekelde toplanmasını önlemeye yöneliktir.

Demokrasilerde Seçimlerin Önemi:

Demokrasilerde; demokrasi seçimler sayesinde işler. Çalışamaz hale gelen veya süresi dolan meclis, genel seçimler yoluyla yenilenir. Yönetim kademeleri adaylar arasındaki seçimlerle belirlenir. Ülkenin geleceği, vatandaşların seçimlerine göre şekillenir. Günümüzde demokrasi diğer yönetim biçimlerinden ayıran en belirgin uygulama olan seçim, öncelikle genel ve eşit oy hakkına dayanır. Genel ve eşit oy hakkı; cinsiyet, bölge ve sosyoekonomik düzeyi ayrımlı olmaksızın herkesin seçimlerde eşit oy kullanabilmesi anlamına gelir.

Demokrasilerde Toplumun Sivilleşmesi:

Demokrasilerde toplumun sivilleşmesi askeri ve ideolojik olmaktan uzaklaşmak anlamına gelir. Sivil toplum, insanların özgürlüklerini baskıcı ve rahatsız edici bir gözetim olmadan yaşayabilmelerini mümkün kılar. Devlet ve asker dışı bu özgürlük alanında vatandaşlar, ekonomik, sosyal kültürel meselelerde yoğun mesai harcarlar. Sivil toplumun ana gündemi; çevreci hareketler kadın, çocuk ve engelli haklarını savunan insan hakları savunuculuğu savaş karşıtlığı, hayvan hakları, sanat ve spor etkinlikleri, hayat boyu eğitim gibi konular sivil toplumun ana gündemini oluşturur.

DEMOKRASİNİN TEMEL DEĞERLERİ:

Günümüzde demokrasi, devlet yönetim sistemi olmaktan ziyade birlikte yaşama kültürü olarak kabul edilir. Demokrasi'nin temel değerleri;

- özgürlük**
- eşitlik**
- adalet**
- hoşgörü**
- dürüstlük**
- farklılıklara saygı**

-farklılıklara saygı, tolerans gibi değerler insanların birbirleriyle ilişkilerini düzenleyen ilkeler hâline geldiğinde demokratik sistem işlemeye başlar. Aile, okul ve toplumun daha demokratik ve daha insancıl bir yapıya kavuşmasını sağlamaktır. Aile içi demokrasi, demokratik ve toplumun

daha demokratik okul ve demokratik toplum kavramları bu temel değerler üzerine yükselir. Bu temel değerler demokrasi sisteminin işlemesine katkı yapar. Bu nedenle demokratik sistem ile demokrasi kültürü neredeyse aynı anlamlara gelir.

Özgürlük; demokrasinin en temel değeridir. Çünkü diğer bütün değerler, özgür bireylerin eylemlerine dayanır. Özgürlük; bir şeyi yapma veya yapmama, belli bir şekilde davranıp davranmama erkidir. Serbest hareket etme gücüdür. Başkalarına zara vermeden her şeyi yapabilmeye **özgürlük** denir.

Başkalarına zarar vermeden davranabilme biçimidir.

Özgürlük sadece küçük bir grup için değil, herkes için söz konusu olmalıdır. Herkese eşit olarak tanınmalı ve herkes özgürlüklerden eşit olarak yararlanabilmelidir. Aksi takdirde, özgürlükler, sadece azınlıklara tanınan bir ayrıcalık olmaktan öteye gidemez. Bu durumda da eşitlikten söz etmek mümkün değildir.

Sınırsız bir özgürlük yoktur. Hoşumuza gitmese de işleyen bir düzeni hukuk dışı yollarla, barışçıl olmayan yöntemlerle, başkasının haklarını ihlal eden eylemlerle değiştirmeye hakkımız yoktur. Çünkü kişisel özgürlüğümüz, yalnızca bizi ilgilendiren konular içindedir. Başka bir ifadeyle özgürlüğümüz, başkasının haklarının başladığı yerde biter.

Haksızlığı uğramama ya da haksızlığa maruz kalınmışsa onu telafi etme, adaletin gereğidir. Vatandaşlarının maruz kaldıkları haksızlık, zulüm, taciz, zorluk gibi olumsuzlukları, daha büyük olumsuzluklara yol açmadan ancak devlet ortadan kaldırılabılır.

Eşit ve adil bir hukuk sisteminin tamamlayıcı unsuru bağımsız ve tarafsız mahkemelerdir. Hukuk ve mahkemeler, adaleti temin etmek için gerekli iki demokratik araçtır. Yasaların herkese eşit bir şekilde uygulanması gerekir.

Adil bir toplum için yasa önünde eşitlik zorunludur.

Azınlıklar ve farklı görüşlere sahip gruplar: Demokrasilerde bireysel ve toplumsal adaleti temin etmek için azınlıktaki farklı dünya görüşlerine kendilerini kamuoyuna tanıtabilmeleri için devlet desteği verilir. Düşük gelirli maddi destekle bulunulur. Kimsesiz yaşlılara ve çocuklar için, ödenen vergilerden bir fon ayrılır ve harcama yapılır.

-Toplumda bir kesim refah içinde yaşarken başka bir kesim bunun tam aksi şartlara sahip olmaması gerekir.

Atatürk'e Göre Türklerin Özgürlüğe Verdiği Önem:

Atatürk, birey ve millet olarak Türklerin özgürlüklerine verdiği önemi şu şekilde dile getirmektedir.

Özgürlük ve bağımsızlık benim karakterimdir. Ben milletimin ve atalarımın en değerli mirası olan bağımsızlık aşkıyla yaratılmış bir adamım. Çocukluğumdan bu güne kadar özel ve resmi yaşamımın her evresine tanık olanlar bu aşkı bilirler. Bence, bir millette şeref, onur, saygınlık, namus ve insanlığın var olabilmesinin ve sürmesinin, o milletin kesinlikle özgür ve bağımsızlığını elinde bulundurmasıyla gerçekleşme olanağı vardır.

Eşitlik; tüm insanların, insan olmak bakımından birbiriyle aynı değerde olduğunu ifade eder. İnsanlık tarihi eşitsizliklerle doludur.

Tarih boyunca; yöneten-yönetilen
erkek-kadın

genç-yaşlı, eğitilmiş-eğitimsiz, seçkin-avam halk, işçi-işveren (patron), ikililerinden biri diğerine karşı üstünlük kurmuştur.

İnsanların bazıları efendi, bazıları köle olarak doğmazlar. Bütün insanlar eşit olarak doğar.

Eşitlik; hiç kimseye dil, din, ırk ve cinsiyet gibi özellikleri nedeniyle ayrıcalık tanınmaması, tüm bireylere aynı hak ve özgürlüklerin tanınmasıdır. Eşitliğin sağlanabilmesi ise anayasa ve yasalarla belirlenen hak ve görevlerin herkese eşit olarak uygulanmasıyla mümkündür. Buna fırsat eşitliği ya da hukuki eşitlik adı verilir.

Demokrasilerde eşitlik hakkında bilgi veriniz:

Eşitlik, tüm insanların insan olmak bakımından birbiriyle aynı değerde olduğunu ifade eder.

Eşitlik uygulamaları yaşama, aile kurma, şiddete karşı korunma gibi temel haklarla başladı.

Öte yandan eşitlikçi anlayış, siyasi yönetime katılma eğitim, seyahat, kendini geliştirme gibi sosyokültürel haklara kadar fırsat eşitliği biçiminde yayıldı. Örneğin hiç kimse, yaşama hakkına sahip olma veya öldürülmemem hakkı bakımından bir başkasından bu hakka daha çok sahip değildir. İnsanların bazıları köle, bazıları efendi olarak doğmazlar; bütün insanlar eşit olarak doğar.

Dijital Vatandaşlık nedir?

Sandık başına gidilerek gerçekleştirilen seçimler demokratik sistemin işleyişi için yeterince önemlidir. Fakat halkın onayını

almanın veya bir görüşü desteklemenin tek yolu sandığa gitmek değildir. Kitle iletişim araçları, vatandaşların bireysel görüşlerini herkesin erişebileceği bir sanal ortamda ifade etmelerinin yolunu açmaktadır.

Demokratik vatandaş:

Demokratik Vatandaş; devletin tüm imkânlarından diğer vatandaşlarla eşit yararlanma hakkına sahip özgür bireydir. Vatandaşlar, karar alma süreçlerine katılmak, seçme hakkını kullanmak, meclisin kararlarını veya hükümetin uygulamalarını beğendiğini göstermek, hak ihlalleri ve özgürlük kısıtlamalarıyla mücadele etmek için bir sonraki seçim dönemini beklemek zorunda değiller. Bir sonraki seçim dönemini bekleyen vatandaşlık anlayışı ile her şeyi devletten bekleyen pasif vatandaşlık anlayışı, toplumsal sorunların çözümünde yetersiz kalmaktadır.

Eşit ve Adil Bir Hukuk Sisteminin Tamamlayıcı Unsuru Nelerdir?

Eşit ve adil bir hukuk sisteminin tamamlayıcı unsuru **bağımsız ve tarafsız mahkemelerdir**. Hukuk ve mahkemeler, adaleti temin etmek için gerekli iki demokratik araçtır. Yasaların herkese eşit uygulanmadığı bir yerde adil bir toplumun oluşacağı düşünülemez. Adil bir toplum için yasa önünde eşitlik zorunludur..

Aktif Vatandaşları ve Sorumlulukları:

Aktif vatandaş; seçimler, mahkeme, şikâyet, kamuoyu oluşturma, karar alma süreçlerini etkileme gibi bir dizi siyasi ve toplumsal sürecin işleyişi konusunda bilgi sahibidir.

Aktif vatandaş, hiçbir şeyi başkalarından veya devletten beklemez, yapılması gerekeni talep eder. Aktif vatandaş özgür bir birey olarak tek başına girişimlerde bulunabileceği gibi başkalarıyla iş birliği yaparak da çözüm süreçlerine katılabilir.

Hak: Hukuk düzeninin bireylere tanıdığı yetkiye **hak** denir.

Hak; bireylerin ya da toplulukların çeşitli gereksinimlerinin karşılanması için dile getirdikleri istemlerin hukuk yoluyla düzenlenip güvenceye bağlanmasıdır.

Sosyal adalet: Kadınlar, engelliler, yoksullar veya işçiler gibi dezavantajlı grupların haklarının korunması sosyal adaletin bir gereğidir.

Dezavantajlı Gruplar; Çalışma koşulları, sağlık, korunma, barınma ve eğitim gibi temel meselelerde devletin desteğine ihtiyaç duyan kesimlere denir.

Demokrasi kültürü, yalnızca evde veya okulda yaşanabilecek bir şey değildir. Özgürlükleri kısıtlamaya, farklılıkları yadırgamaya, eşitsizlikleri güçlendirmeye başlamış biri, her yerde aynı davranmak isteyecektir. Bu nedenle demokratik değerler aile ve okulda kazanılır. Eşitliğin gözetildiği ve ayrımcı tutumların olmadığı bir öğrenme ortamında adil bir iş bölümünün yapıldığı bir ev, bireysel farklılıklarımıza saygı duyulan bir toplum, yaşayan bir demokrasi kültürü oluşturmaya başlamış demektir. Eğer bir sınav adil yapılırsa sonuçlarına gönül rahatlığıyla herkes katlanabilir.

FARKLI TÜRDEN DEMOKRASİLER

Başlıca yönetim sistemleri:

İlk devletlerden günümüze kadar birçok devlet biçimi ortaya çıktı. Devletler, yöneticilerin tutum ve davranışlarının niteliğine göre farklılıklar gösterirler. Bu devlet biçimleri aşağıdaki gibidir.

Teokratik yönetim:

Dine dayalı, **din kurallarına** göre yönetim demektir. Din kurallarına göre yönetiliyor olması teokratik devletin en belirgin özelliğidir. Teokratik devlet yönetiminde egemenliğin kaynağının ve mutlak sahibinin Tanrı olduğu kabul edilir. Devleti, monarşilerde olduğu gibi tek kişi ya da din adamları sınıfı yönetir. Din önderi olan bu kişi ya da zümre yönetme gücünü tanrı'dan aldığını, tanrı'nın emirlerini yerine getirdiğini ve sadece tanrı'ya karşı sorumlu olduğunu savunur. Teokratik yönetim anlayışında devletin, insanların yararı için tanrı tarafından kurulduğuna inanılır ve devlet kutsal kabul edilir.

Oligarşi devlet (Aristokratik):

Seçkinlerin kararlarına dayalı devlet yönetimidir. Yani bir grubun yönetiminde egemen olduğu yönetim biçimidir. Oligarşi devletlerde yönetme gücü çok küçük bir grubunun ya da sınıfın elindedir. Egemenliğin sahibi olan bu grup kendini halka karşı sorumlu saymaz ve devleti istediği gibi yönetir. Yasa yapma ve yargılama görevleri de yine bu grup tarafından yerine getirilir.

Monarşi Yönetimi: Ülkenin tek kişi tarafından yönetilmesidir. Devlet, padişah, halife, sultan, kral, padişah veya çar adı verilen yöneticiler tarafından tek kişinin kontrolünde yönetilen devlet biçimidir.

Saltanat: Devlet yönetiminde yönetim babadan oğla geçmesi olayına denir.

Diktatür (Totaliter): Zor ve baskıya ya da devlete mutlak itaate dayalı bir yönetim biçimidir.

Cumhuriyet: Devlet yönetiminde yönetenler ve yönetilenlerin eşit olduğu bir yönetimdir. Böylesi devletlerde, eşitlik, özgürlük, hak, hukuk ve adalete önem verilir. Hem devlet bu haklara sahip çıkar ve korur hem de halk bu haklara sahip çıkar ve korur.

Demokrasi: Halkın hak ve özgürlüğüne dayalı bir devlet biçimidir. Yani halkın yönetimde söz sahibi olmasıdır. Halk kendi yöneticilerini kendisi seçer.

Herkesin yönetime talip olabildiği tek yönetim biçimi demokrasidir. Ne türden olursa olsun bir demokraside siyasi gücü elinde tutanlar, vatandaşlardır. İster temsili ister doğrudan isterse katılımcı demokrasi olsun, sonuç değişmez. Demokratik devlet yönetimi kendi içinde bazı farklılıklara sahiptir. Bunlar:

1. Temsili Demokrasi: Halkın, idare etme hakkını, seçtiği temsilciler vasıtasıyla kullandığı demokrasi biçimidir. Genellikle nüfusu kalabalık ülkelerde uygulanır. Belli dönemler için seçilen belli sayıda milletvekilleri, temsil ettikleri vatandaşlar adına mecliste yasal düzenlemeler yaparlar. Hükümetin işlerini denetleyip vatandaşları, devlet işleri konusunda bilgilendirirler. Temsili demokrasinin başkanlık ve yarı başkanlık sistemi gibi biçimleri vardır.

Temsili Demokrasi'nin bölümleri:

Başkanlık Sistemi:

Yürütme gücünün yasama gücünden kesin olarak ayrıldığı yönetim biçimidir. Milletvekilleri ile bakanlar farklı kişilerdir. Başkan, halk

tarafından belli bir süre için seçilir ve başkanın gücünü sınırlandıracak tek şey yasalardır.

Başkan, tüm devlet memurları üzerinde ve mahkûmları affetme konusunda karar verme yetkisine sahipken hâkim ve savcılar üzerinde hiçbir yetkisi yoktur.

Yarı Başkanlık Sistemi; temsili demokrasi ile başkanlık sisteminin bir karışımıdır. Devlet başkanı, hem başbakanı hem de hükümetin başıdır. Bir bakıma yürütme üzerindeki etkisi artırılmış Cumhurbaşkanlıdır.

2. Doğrudan Demokrasi: Halkın yönetme gücünü kendisinin kullandığı demokrasi biçimidir. Genellikle nüfusu az olan küçük ülkelerde uygulanır. Geçmişte Antik Yunan'daki Atina Devleti'nde, günümüzde ise İsviçre'de uygulanmaktadır.

3. Katılımcı Demokrasi:

Çoğunluğun hâkimiyetine değil, azınlığın haklarının korunup gözetilmesine vurgu yapar. Hep birlikte karar verme idealine dayanan katılımcı demokrasi yaklaşımı, iki açıdan tanımlanır:

Toplumun her kesiminin karar alma süreçlerine aktif katılımını artırmak,

Kadınlar, yaşlılar, engelliler, azınlıklar, göçmenler gibi toplumun dezavantajlı kesimlerini oy kullanma, seçme, seçilme, aday olma, görüş belirtme, kamuoyu oluşturma vb. demokratik süreçlere daha fazla katılmaya teşvik eder. Bunun önündeki geleneksel, kültürel ve hukuki engelleri kaldırmaya çalışır.

-Toplumun bütün kurumlarının demokratik bir iç işleyişe kavuşmasını sağlamak.

Ev, okul, iş yeri, arkadaş gurupları turizm ve seyahat etkinlikleri, sendika ve parti içinde hatta askeriye ve cezaevlerinde iş ve işlemlerin demokratik bir şekilde gerçekleşmesini sağlamaya çalışır.

Soru: Katılımcı Demokrasi nedir? Hep birlikte karar verme idealine dayanır. Katılımcı demokrasi yaklaşımı iki açıdan tanımlanır.

2. Toplumun her kesiminin, karar alma süreçlerine aktif katılımını artırmak

2. Toplumun bütün kurumlarının demokratik bir iç işleyişe kavuşmasını sağlamak.

Türk Demokrasinin özellikleri:

Türkiye Cumhuriyeti, laik, sosyal, demokratik bir hukuk devletidir.

Laiklik, sosyal devlet ve hukuk ilkesi demokrasinin gerekleri olarak kabul edilir.

Türkiye'de temsili demokrasi uygulanmaktadır.

Yasa yapma gücü: Türkiye Büyük Millet Meclisi, **Yargılama gücü:** bağımsız mahkemeler,

Yürütme ve idare etme gücü: ise hükümet tarafından

kullanılmaktadır.

İsteyen vatandaşlar yargı, yürütme veya yasama kurumunda görev alabilir.

Soru: Günümüze kadar ortaya çıkan yönetim şekilleri hangileridir?

Demokratik: Halkın kendi kendisini yönetmesidir.

Totaliter (Diktatör): Zor ve baskıya ya da devlet mutlak itaate dayalı

Teokratik: Dine dayalı

Aristokratik: Seçilenlerin kararlarına dayalı

Cumhuriyet: Çoğunluğun beklentilerine dayalı